«Табият таануу» предметин окутууда 2025-2026-окуу жылынан баштап киргизилүүчү өзгөрүүлөр

Насырова А.Р., КББАнын ага илимий кызматкери

Коммерциялык максатта колдонууга болбойт / Не использовать в коммерческих целях.

5-6-класстардагы «Табият таануу» сабагындагы табигый-илимий сабаттуулук

Концептуалдык ыкмалар: - Табияттын биримдиги жана ар түрдүүлүгү - Дүйнөнүн таанылуучулугу - Табияттын материалдуулугу - Объективдүүлүк принциби - Себеп-натыйжа байланышы - Өзгөрүү жана өнүгүү - Билимдин практикалык текшерилүү мүмкүнчүлүгү - Рационалдуулук жана логикалуулук	**«Табият таануу» сабагын жана Кыргыз Республикасындагы жалпы табигый-илимий билим берүүнү түзүүнүн МЕТОДОЛОГИЯСЫ** системдүү-ишмердүүлүк ыкмасынын алкагында материалисттик көз караштарды калыптандырууга негизделет. Табият таануу - заманбап түшүнүк боюнча табият тууралуу илимдердин жыйындысы.	5–6-класстар үчүн интеграцияланган «Табият таануу» сабагы компетенттүүлүккө негизделген мамилелерди калыптандырып, табигый илимий билим берүү тармагынын негизги сабактары үчүн системаны түзүүчү болуп саналат. Ошондой эле география, физика, химия жана биология сабактарына пропедевтика катары кызмат кылат. Бул сабак төмөнкүлөргө мүмкүнчүлүк берет: - Табигый илимий билим берүүнүн үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылууга (баштапкы – негизги – жогорку мектеп) - Билим берүү тармагындагы предметтердин ичиндеги жана башка тармактардагы сабактар менен болгон байланыштарды орнотууга

2025-2026-окуу жылында «Табият таануу» предметиндеги жанылыктар

- Максаттар жана милдеттер тоо жана суу экосистемаларын сактоо боюнча мамлекеттик саясатка ылайык жаңыртылды.
- Планетардык ыкма, **«жашыл көндүмдөр»** жана климаттын өзгөрүшү боюнча маселелер киргизилди.

2025-2026-окуу жылында окуу процессин уюштуруу

- 5-класстын окуучулары 2025-жылдагы жаңы предметтик стандартка жана окуу программасына ылайык, 12 жылдык билим берүү системасына өтүү концепциясынын негизинде билим алышат.
- 2025-2026-окуу жылында 5 жана 6-класстын программалары интеграцияланып, 5-класстын программасына киргизилет. Бул 2026-2027-окуу жылында окуучулар 7-класска өтүшүнө байланыштуу.
- Базистик окуу планына (БУП) ылайык, 2025-2026-окуу жылында **«Табият таануу»** сабагына 5-класста жумасына 2 саат берилет.
- 2025-2026-окуу жылында мугалимдер **«Табият таануу»** сабагы боюнча 2025-жылдагы окуу-методикалык комплексти (ОМК) колдонушат:

5-класстын ОМКсы — биринчи жарым жылдыкта,

6-класстын ОМКсы — экинчи жарым жылдыкта 5-класстын окуучулары үчүн колдонулат.

Табигый-илимий чөйрө

1-4-класстар	• Мен жана дүйнө
5-6-класстар	• **Табият таануу**
7-9-класстар	• Табигый илимдер (биология, физика, химия)
10-12-класстар	• Табигый илимдер – терендетип окутуу (биология, физика, химия)

Жаңы предметтик компетенттүүлүктөргө киришүү

- Илимий суроолорду таануу жана коё билүү
- Көрүнүштөрдү илимий негиздөө
- Илимий далилдерди колдонуу
- **Санариптик экологиялык компетенттүүлүк**

«Табият таануу» предметинин максаты

- Айлананы курчап турган дүйнө жөнүндө бүтүндөй түшүнүктү түзүү максатында табигый илимдер (физика, химия, биология, география, астрономия) боюнча билимдерди интеграциялоо аркылуу **табигый-илимий дүйнө таанымды калыптандыруу**, «жашыл көндүмдөрдү» өздөштүрүү жана окуучулардын табиятты практикалык изилдөө аркылуу таанып-билүү аракетин өнүктүрүү.

Окутуунун милдеттери

1
- Билим берүүчүлүк

2
- Тарбия берүүчүлүк

3
- Өнүктүрүүчүлүк

«Табият таануу» сабагын окутуунун мамилелери

- Компетенттүүлүккө багытталган мамиле
- Ишмердүүлүккө негизделген мамиле
- Жекече мамилеге негизделген мамиле
- Маалыматтык-санариптик мамиле
- Интеграцияланган мамиле
- Системдик мамиле

Жаны мазмундук линиялар

Дүйнө таануучулук системасы::

Илимий таануунун ыкмалары жана формалары, табигый-илимий дүйнө таанымдын картинасын түшүнүү.

Физикалык системалар:

Дене, зат, энергия – өз ара аракеттенүү жана айлануу.

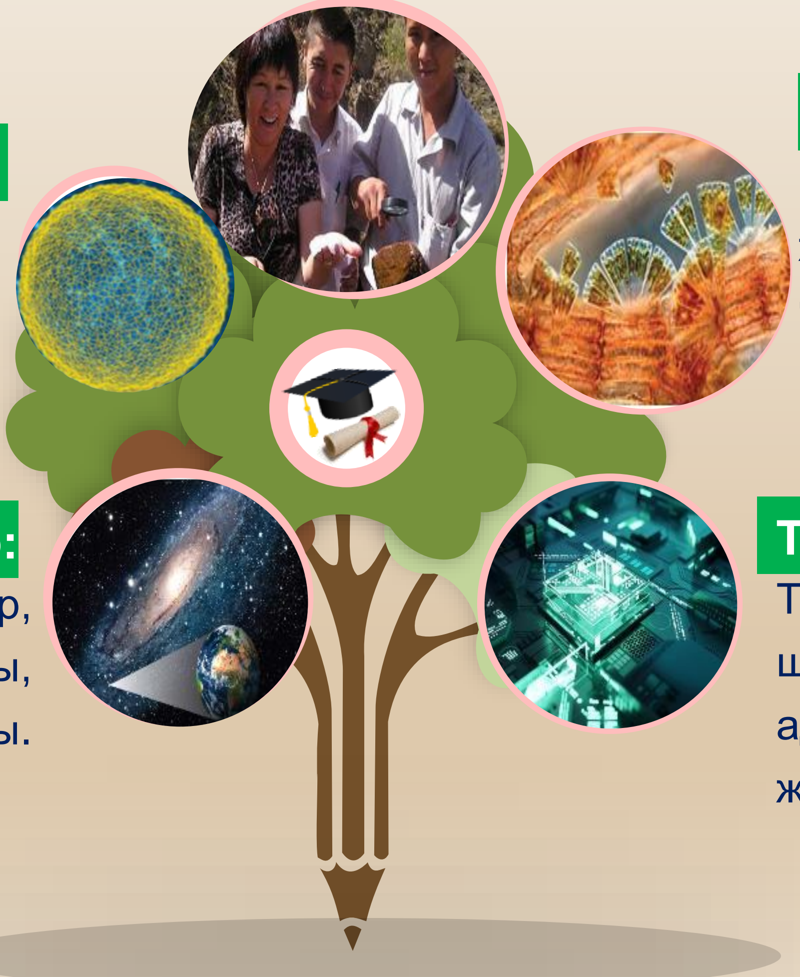

Жандуу системалар

Микро- жана макроорганизмдер, жамааттар, экосистемалар жана чөйрөнү жөнгө салуу, жашоону сактап калуу перспективалары.

Космостук системалар:

Аалам, галактикалар, жылдыздар, Күн системасы, Жер планетасы.

Техно- жана антропосистемалары:

Технологиялар, табигый шарттар жана ресурстар, адамдын ден соолугу жана жашоо коопсуздугу.

«Табият таануу» предметинин тематикалык мазмуну

Мазмундуу тилкелер	5-класс	6-класс
	Тематикалык линия	Тематикалык линия
Дүйнө таанууучулук системасы:: **Илимий таануунун ыкмалары жана формалары, табигый-илимий дүйнө таанымдын картинасын түшүнүү.**	Бул китепти кандай колдонсо болот Ойлон жана илимпоз сыяктуу аракет кыл!	Бул китепти кандай колдонсо болот Ойлон жана илимпоз сыяктуу аракет кыл!
Физикалык системалар: **Дене, зат, энергия – өз ара аракеттенүү жана айлануу.**	Заттын абалдары Үндөр	Күчтөр тууралуу кеңири маалымат Магниттер жана тартылуу күчтөрү Кайноо жана бууланоо Физикалык жана химиялык өзгөрүүлөр Күчтөрдүн таасири Электр энергиясы тууралуу кеңири маалымат
Космостук системалар: **Аалам, галактикалар, жылдыздар, Күн системасы, Жер планетасы.**	Материянын өз ара аракеттенүүсү Жердин кыймылы Атмосфера жана суунун айланышы, токойлордун ролу	Аалам, жылдыздар, Галактикалар Жер планетасы Тоотектер Топурак
Жандуу системалар **Микро- жана макроорганизмдер, жамааттар, экосистемалар жана чөйрөнү жөнгө салуу, жашоону сактап калуу перспективалары.**	Жандуу организмдер Гүлдүү жана гүлсүз өсүмдүктөр Гүлдөп турган өсүмдүктөр Жашоо чөйрөгө ыңгайлашуу (адаптация) Экологиялык системалар	Ашказан-ичеги системасы Дем алуу системасы Кан айлануу системасы Адамдын көбөйүү системасы Азыктык чынжырлар жана азыктык тармактар
Техно- жана антропосистемалары: **Технологиялар, табигый шарттар жана ресурстар, адамдын ден соолугу жана жашоо коопсуздугу.**	Табиятта өсүмдүктөр, козу карындар жана жаныбарлар менен өзүн алып жүрүү эрежелери Климаттын өзгөрүшү жана жашоо. Жашоо үчүн шарттар Коопсуз чөйрө Булгануу Жашыл экономика	Энергия жана заттардын организмде жана экосистемаларда айланышы Адам оорулары жана алдын алуу чаралары Азыктык чынжырлар жана уулуу заттар

«Табият таануу» предметинин өзгөчөлүктөрү

Предмет табигый-илимий дүйнө таанымды калыптандырат жана ал Туруктуу өнүгүүгө жетишүүгө, жаратуучулукка багытталган.

- Табият таануу - дүйнөнү сактоонун негиздерин камсыздайт.

Колдонмо мүнөздөгү «жашыл көндүмдөр»

Табигый экосистемаларды сактоо

Жергиликтүү өсүмдүктөрдүн түрлөрү менен жашылдандыруу

Таштандыларды кайра иштетүү

Өзгөчө кырдаалдарда биринчи жардам көрсөтүү

Кайра жаралуучу энергия булактарын колдонуу

Электр энергиясы

Жылуулукка үнөмдүүлүк

Суунун булагын таза сактоо

Табиятта жүргөндө жеке коопсуздукту камсыздоо көндүмдөрү

Жамгыр суусун сактоо, пайдалануу

Зыяндуу заттардын бөлүнүшүн жана булгануусун азайтуу

ТАБИЯТ ТААНУУНУН ЗАМАНБАП КОНЦЕПЦИЯЛАРЫ

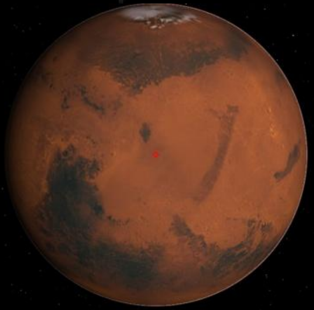

Марс

T=-53
CO2 – 95%
N2 - 2,7%,
O2 - 0,1%
Др. -2,2%

Муз

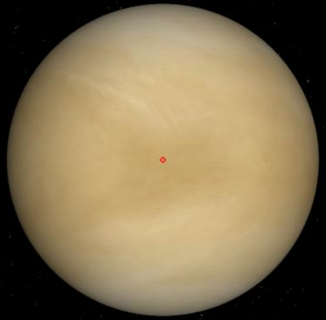

Венера

T=477
CO2 – 98%
N2 – 1,9%,
O2 – следы
Др. – 0,1%

Буу

Жандуу Жер

T =15°C
CO_2 = 0,03%
N_2 = 78%,
O_2 = 21%
др. - 0.97%

Муз, буу, суюктук

Жер планетасында Жашоо үчүн ыңгайлуу шарттарды Жашоо өзү жаратат!

ЭД «БИОМ» материалдары боюнча

Окутууну камсыздоо:

- 5-класстын «Табият таануу» окуу китеби
- 5-класстын «Табият таануу» жумушчу дептери
- 5-класстын «Табият таануу» мугалимдер үчүн колдонмосу
- 6-класстын «Табият таануу» окуу китеби
- 6-класстын «Табият таануу» жумушчу дептери
- 6-класстын «Табият таануу» мугалимдер үчүн колдонмосу
- Видеоресурстар
- Электрондук курстар

Электрондук курстар

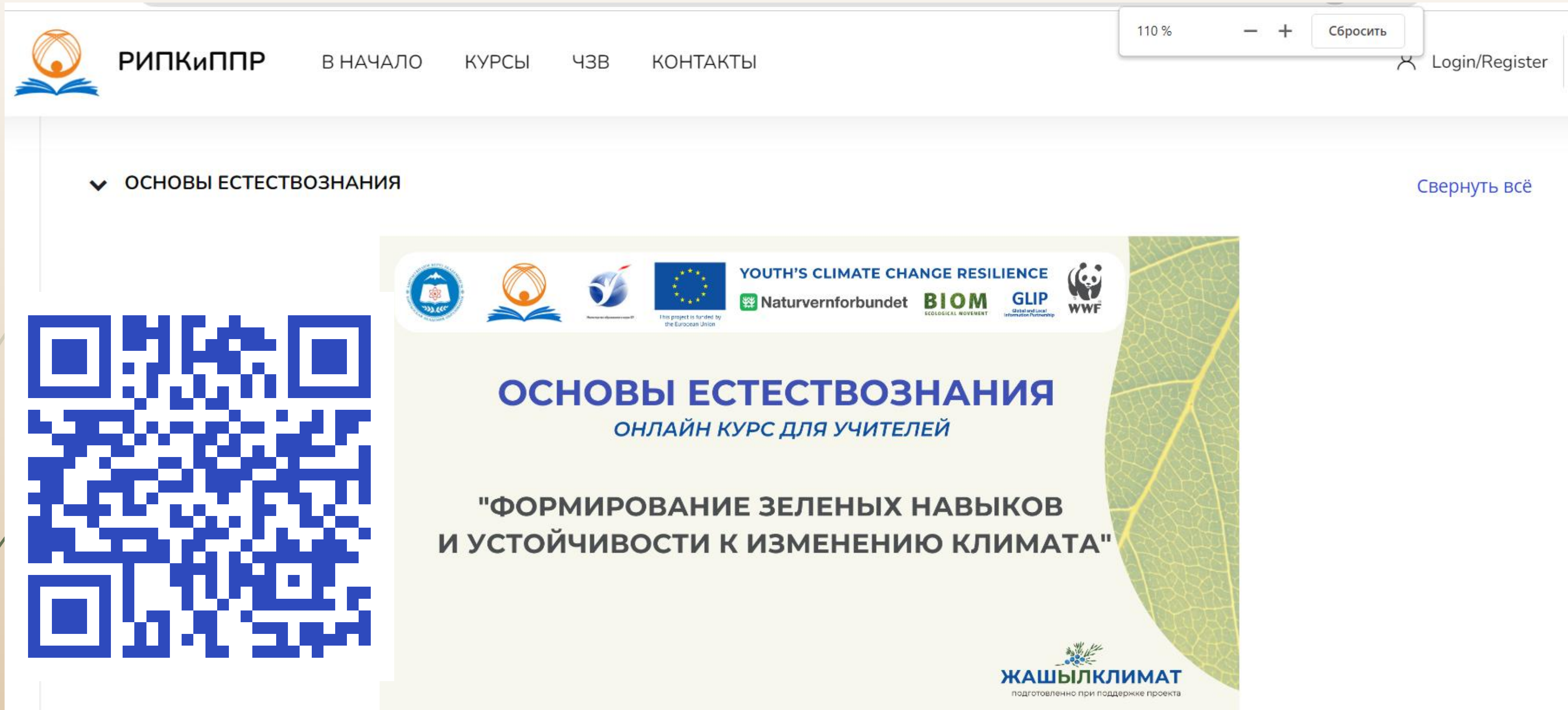

- https://ec.ripk.kg/course/view.php?id=91

This project is funded by the European Union
YOUTH'S CLIMATE CHANGE RESILIENCE
Naturvernforbundet
BIOM ECOLOGICAL MOVEMENT
GLIP Global and Local Information Partnership
WWF
ЖАШЫЛКЛИМАТ

Көңүл бурганыңыздарга рахмат!

*Коммерциялык максатта колдонууга болбойт /
Не использовать в коммерческих целях.*